

Social bæredygtighed: Når mindstekrav ikke rækker

INTERVIEW MED NIELS BJØRN

I en tid, hvor social bæredygtighed er blevet et fokuspunkt i byudvikling, stiller urbanisten og ph.d. Niels Bjørn spørgsmålet, om vi egentlig går langt nok. Med sin bog **Det Menneskelige Habitat** vil han udvide vores forståelse af social bæredygtighed og udfordre os til at tænke mere inkluderende. Vi har haft fornøjelsen af at tale med Niels for at få indsigt i, hvorfor mindstekrav ikke er nok, og hvordan vi kan blive bedre til at skabe byer, byrum og bygninger, der er tilgængelige og relevante for alle.

Af projektleder **Mads Møller Angelsen**, Dansk Byplanlaboratorium

Du har skrevet en ny bog, der skal lægge et fundament af viden under social bæredygtighed. Hvad motiverede dig til at skrive denne bog, og hvad var baggrunden for projektet?

Jeg har arbejdet på bogen i mange år, fordi jeg oplevede en mangel på viden om social bæredygtighed i branchen. Det virkede ofte, som om man kunne sige, hvad som helst og stadig kalde det social bæredygtighed. Med min forskningsbaggrund har jeg set, hvordan feltet mangler et solidt fundament. For mig handler social bæredygtighed om, hvordan det fysiske miljø skaber rammer, der giver alle mennesker de bedste muligheder for at trives og indgå i meningsfulde fællesskaber.

Det er essentielt at forstå både individets behov og de sociale sammenhænge. Det skal altså være inkluderende. Vores omgivelser kan understøtte sundhed og mental velvære, men de kan også have den modsatte effekt, hvis vi ikke er opmærksomme på deres indflydelse.

Flere certificeringsordninger tager allerede højde for social bæredygtighed. Hvad mangler de?

Problemet er, at certificeringsordninger ofte fokuserer på tekniske løsninger, som f.eks. opfyldelse af bygningsreglementets krav for indeklima, men overser andre afgørende faktorer for trivsel. Social bæredygtighed er komplekst, og vi mister nuancer, hvis vi kun arbejder med de faste parametre. Selvom social bæredygtighed ikke kan måles på samme entydige måde som CO₂-udledning, betyder det ikke, at vi ikke kan udvikle metoder.

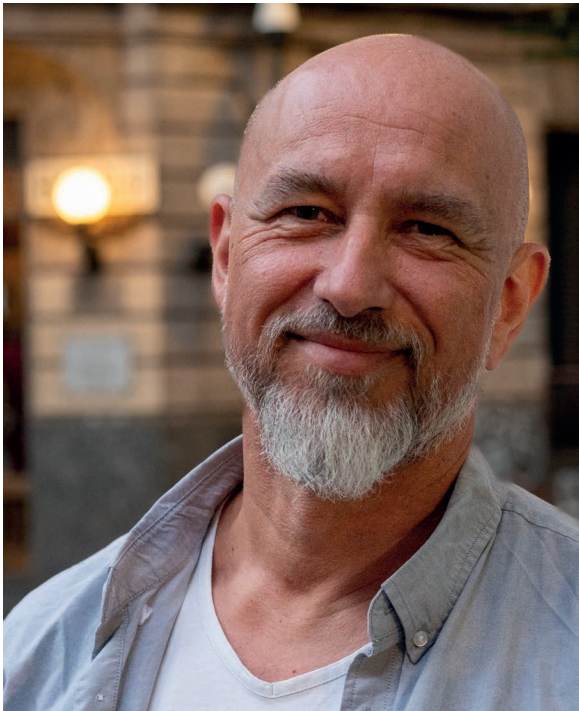
Vi kan anvende viden om sundhed, tryghed, tillid og naboskab og begynde at måle systematisk over tid. Men for at tage det alvorligt, skal vi sænke tempoet i byggebranchen og skabe klogere processer med den nødvendige viden. Tekniske checklister er ikke et godt nok redskab, selvom de gør processerne lettere.

Tilgængelighedsdesign er et andet område med standarder og krav. Men i din bog kritiserer du denne tilgang til tilgængelighedsdesign. Hvorfor?

En af de vigtigste erkendelser i forbindelse med, at jeg skrev bogen, har været forskellen mellem tilgængelighed og universelt design. Jeg har blandt andet talt med Camilla Ryhl fra Bevica Fonden, som påpegede, at vi i Danmark traditionelt har talt om tilgængelighed frem for universelt design. Tilgængelighedsdesign reducerer ofte spørgsmålet om tilgængelighed til mindstekrav, altså den laveste fællesnævner, som eksempelvis en rampe med en hældning på maksimalt 5%.

Men betyder det, at bygningen er reelt tilgængelig for alle? Det tror jeg ikke. Den traditionelle tilgang fokuserer på kørestolsbrugere, men de udgør kun en lille del af de mennesker, der kan have bevægelsesudfordringer eller funktionsnedsættelser. Universelt design handler om at skabe løsninger, der inkluderer alle – ikke kun en bestemt gruppe. Alle mennesker oplever funktionsnedsættelser i løbet af livet.

I Norge har man arbejdet med universelt design i årtier, mens Danmark har været bagud, fordi vi "bare" har fulgt bygningsreglementets minde-

Bogen **Det menneskelige habitat** afdækker arkitekturens skjulte kræfter. Bogen bygger på forskning i, hvordan det fysiske miljø påvirker menneskers sanser, hjerner, følelser og adfærd. Den lægger et solidt vidensgrundlag for social bæredygtighed indenfor arkitektur og byplanlægning og udvider samtidig forståelsen af, hvordan vi skal tænke om menneskeligt design på en måde, der rummer de mange forskelle, der er der er på mennesker.

Samtidig er bogen forfatter **Niels Bjørns** rejse gennem hans 15 års virke som byudvikler og bygger på en lang række interview og samtaler med forskere og praktikere.

Bogen har et forord af Dansk Byplanlaboratoriums direktør **Tina Saaby**.

Niels Bjørn, forfatter og Ph.d i Urban kompleksitet, Københavns Universitet.

FOTO: ANE SKAK

Bogen kan købes/ bestilles i din boghandel - fysisk eller online

krav. Vi mangler en mere kvalitativ diskussion om menneskers forskellighed for at skabe reel tilgængelighed. Både kropsligt, men også i forhold til køn og kulturel baggrund.

Hvordan kan en kommune praktisk arbejde med forskellige kroppe og oplevelser i byplanlægning?

Jeg synes, et godt sted at starte er at tage udgangspunkt i Jan og Ingrid Gehls arbejde med blandt andet skalaer og psykologiske behov. Det er generelle behov, som gælder for os alle. Et vigtigt skridt er at identificere, hvem der risikerer at blive ekskluderet, eller hvem der allerede er det. Altså se på alle de forskelle der også er mellem mennesker. Man kan bruge demografiske data til at se, om bestemte grupper er underrepræsenterede, men det er også essentielt at tale med de mennesker, der bruger eller ikke bruger byrummet.

Hvad er det for nogle forskellige behov, de har? Vi kan ikke blot følge minimumskrav til tilgængelighed. Vi skal forstå, hvordan forskellige kroppe og kulturer bruger byen, og hvem der føler sig inviteret til byrummet.

Hvordan sikrer vi, at borgerinddragelse afspejler den mangfoldighed af behov?

Klassiske borgermøder fungerer ofte kun for en bestemt gruppe. En langt mere inkluderende metode er at tage gåture i byrummet med specifikt inviterede personer. Ved at opleve byrummet sammen med mennesker, der ser og bruger det anderledes, får vi en dybere forståelse af, hvad der fungerer, og hvad der ikke gør. Mange kommuner

er tilbageholdende med denne tilgang, fordi det er lettere at sende spørgeskemaer ud og arrangere klassiske borgermøder, men strategisk sammensatte gåture med små grupper kan give en langt bedre indsigt. Dette så vi kan sikre, at vi får dem med, der oplever byens rum og bygninger anderledes, og vi kan få fortællingerne om, hvorfor et sted måske opleves ekskluderende af nogen.

Som planlæggere og arkitekter skal vi sikre, at de rette stemmer bliver hørt. Jeg tror ikke på ordspøget "byrum for alle", vi vil altid ekskludere nogen, og det er ofte de samme mennesker der bliver ekskluderet, men det vigtige er, at vi er begyndt at få viden, som viser os netop dette. Den viden kan vi ikke sidde overhørig, og det giver os en særlig opgave med at sikre, at nogle af de mest ekskluderede tænkes med ind. Derfor skal vi eksperimentere med nye inddragelsesmetoder.

Tre gode råd fra Niels Bjørn

1. Forstå den grundlæggende teori og viden

Læs Jan og Ingrid Gehl, for det er vigtigt at kende til menneskets grundlæggende behov ift. det fysiske miljø.

2. Vi skal sætte fokus på det konkrete sted

Forskning er vigtig, men det er ikke nok. Man skal forstå det specifikke sted og de mennesker, der bruger det bl.a. ved at indhente viden om de specifikke mennesker, der bor et sted, og om grupper der eventuelt er underrepræsenterede.

3. Sidst, men ikke mindst, skal vi tage os tid til processen

Inddragelsesprocesser skal være langsomme nok til, at vi kan integrere viden fra både forskning og borgere. Ved at gentænke vores tilgang til social bæredygtighed kan vi skabe byrum, der er langt mere inkluderende og meningsfulde for alle.